

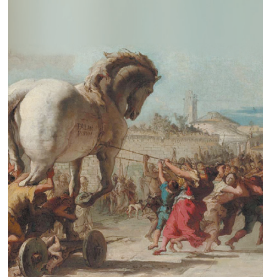
Юрій Ковбасенко, Олександр Первак,
Світлана Дячок

Зарубіжна література **8** клас

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА



Якість
доведена
апробацією!



Вибір
учителями –
березень
2025 р.



Наш підручник
формує
компетентності
XXI століття



ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

конкурсний підручник
для 8 класу НУШ

Відповідно до Модельної навчальної
програми Ніколенко О. М., Ісаєвої О. О. та ін.

“ Світ мінливий і
швидкоплинний, але
класика – вічна. Вона –
фундамент культури.
Тому вибудовуємо ба-
ланс. Традиції живлять
коріння, а інновації до-
помагають зростати
і йти вперед. ”



Керівник авторського
колективу – професор
Юрій Ковбасенко

“ Так, тому наше
літературне світоба-
чення чітке й системне.
Підручник літератури –
не просто набір текстів
для читання, а спосіб
думати, відчувати, жи-
ти глибоко й повноцінно.
Сторінки підручника – це
дотик до вічного і відчут-
тя сучасного, запах і смак
книги, тепло авторського
слова. ”



Світлана Дячок

“ Для нас головне –
щоб література зву-
чала як музика, а не як
обов'язок. Можливо, голо-
вна методика – це любов?
Любов до книги, до учнів
і до самої справи? Тому
ми шукаємо вчителів, які
зможуть у своїх учнях
розкрити читачів, які від-
чують цю музику. ”



Олександр Первак

СТОРІНКАМИ ПІДРУЧНИКА

Навігатор – зручний апарат орієнтування



Запитання і завдання, які доцільно опрацювати самостійно, у парі або в групах.



Займіть позицію – обґрунтуйте ваші думки.



Мистецька палітра – учіться розуміти мову мистецтва.



Електронний додаток – скористайтеся е-додатком до підручника або інтернетом для виконання завдань та отримання важливої інформації.



Україна і світ – про зв'язок зарубіжної літератури з Україною.



Література і медіа – будьте медіаграмотними. Сприймайте інформацію критично.

Едукаційна вмотивованість структури підручника

Мотиваційна «родзинка» підручника – провокація емоційної реакції, пробудження зацікавлення та допитливості

Мотиваційне завдання на початку теми



ІДЕАЛИ АНТИЧНОСТІ З НАМИ

МІФИ ТРОЯНСЬКОГО ЦИКЛУ



Усі віки ми чим бразіт абрі,
були боги в нас і були герої,
який час зорго тілки не тєрає!
Але говорять: «Як руїни Трої».
Про Київ так ніхто ще не скавав...
Ліна Косенко,
українська поетеса

Сучасний вигляд Трої.
Патерік Гесаріик. Туреччина

■ Поміркуйте, чому антична міфологія є своєрідним ключем до скарбниці культурних надбань, мистецтва та літератури всієї Європи.

Щоб зрозуміти мову античної (та й сучасної) літератури і мистецтва загалом, необхідно орієнтуватися в міфології. Бо міфи – основа й невідчужиме джерело багатьох сюжетів, тем, образів і мотивацій літератури. Недаремно відомий аргентинський письменник Хорхе Луїс Борхес сказав: «Література починається міфом і закінчується міфом».

■ Як ви розумієте обраний вислів Х. Л. Борхеса?

Цикли давньогрецьких міфів

Як ви вже знаєте, міфи є формою світогляду і слугували засобом пізнання та подання всього, що становило життя прадавніх людей. Знаєте ви й про те, що міфи було дуже багато, але деякі з них стали особливо популярними. Наприклад, подвиги героїв¹ (скажімо, Геракла чи Тесея) відображає не в одному міфі, а в багатьох. Або в циклі міфів іншого роду, згадували міста-поліси або всієї Еллади. Як ніяк тримає перлини в намісті, так і герої чи події об'єднували, пов'язували міфи в певну сукупність, яку елліни уявляли як своєрідне «коло». Українське слово «коло» (крут) елліни називали «цикл» (хоча звучить «ц» греки не знали). Найвідомішим є троянський і філадельський цикли, а також цикл міфів про аргонавтів. Та найбільше на світове

¹ У першому значенні (в античній часи) слово «герой» означало народженого від бога та смертного чоловіка. Наприклад, Ахілл був героєм, бо народився від плебейки Фетиди зі смертного Пелея. Звісно, це не заважало йому бути сильним, мужнім і здійснювати подвиги, героїчні вчинки, тобто бути «геросом» у сучасному сенсі цього слова.

ЗМІСТ

ВСТУП

Літературний процес 4

ІДЕАЛИ АНТИЧНОСТІ З НАМИ

Культура античності 8
Міфи троянського циклу 16
Гомер. «Іліада» 30
Тіртей. «Добре вмирати тому...» 50
Публій Вергілій Марон. «Енеїда» 56
Літературний міст у сьогодення
Річард Бах. «Чайка Джонатан Лівінгстон» 70

СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ: СВІТЛО КРИЗЬ ТЕМРЯВУ

Доба Середньовіччя 80
Омар Хаям. Рубай 92
Данте Аліґ'єрі. Сонет 11 98
Літературний міст у сьогодення
Ерік Вольф Сігел. «Історія кохання» 104

ШЕДЕВРИ РЕНЕСАНСУ

Епоха Ренесансу (Відродження) в Європі 124
Франческо Петрарка. Сонети 132
Вільям Шекспір. Сонети 140
«Ромео і Джульєтта» 149
Мігель де Сервантес Сааведра. «Дон Кіхот» 173
Літературний міст у сьогодення
Барбара Космовська. «Буба» 207

БАРОКО Й КЛАСИЦИЗМ

Культурна доба XVII–XVIII ст. Бароко як доба і художній напрям. Класицизм, його філософсько-естетичні засади 228
Мольєр. «Міщанин-шляхтич» 239
Літературний міст у сьогодення
Йон Колфер. «Артемід Фаул. Код вічності» 266

Тематична ілюстрація із зазначенням назви розділу й епіграфу до нього

ШЕДЕВРИ РЕНЕСАНСУ

ЕПОХА ВІДРОДЖЕННЯ В ЄВРОПІ



Хай нащадки одержать від нас дещо подібне до того, що нам самим лишилося від наших предків.

Аліґ'єрі Данте

▲ Рафаель Санті. Парнас. Фреска. 1510–1511

Фреска «Парнас» прикрашає одну з чотирьох «кімнат Рафаеля» (Stanze di Raffaello) у Ватикані, які художник розписував разом з учнями в 1508–1517 рр. Коли Рафаель почав роботу, йому було лише 25 років. Розпис на стінах приміщення, яке слугувало особистим кабінетом Папи Юдія II і де він підписував свої укази, присвячені чотирьом царям духовної діяльності людини: філософії, історії, поезії та судочинства. Композиція «Парнас» розкриває тему античності та дев'ять мистецтв Відродження. Серед видатних митців – Гомер, Вергілій, Данте, Петрарка, Анакреонт, Саїро, Теренцій, Арісто, Овідій, Горацій, Боккаччо... Рафаель зображує світ, у якому людина сповнена відваги, мудрості, повноти у собі. Це – мрія про довершену особистість, відвагу, благородну і красу.

■ Віднайдіть на фресці відомих вам поетів: Гомера, Вергілія і Данте. Чому майстер поєднав у групі античних та сучасних йому авторів?

■ Як ви розумієте зміст послання Данте нащадкам?

Завдання і запитання на актуалізацію

ДАНТЕ АЛІГ'ЄРІ. Сонет 11



▲ Пам'ятник Данте у Флоренції. Бартоло Пацці. 1865

О флорентинці! В новому вигнанні
Півня та хмурий погляд чужини
І хліб гіркий, відкиснений заїсти.
Та не пішов на заради гріх страшний.
Ти чесно жив, обходячи обиди.
І знов гордо жес, що кінцях людях.

Яр Савантучі, із сонета «Дія Данте»

- Як ви гадали, чому поет найбільше бачив саме міру? І кому адресовані ці побажання: собі чи Італії?
- Опрацюйте тему і зробіть висновки, хто ж він, цей створений мандрівник, якому так бракувало миру і душевного спокою.

Якось уночі в місті ворота середньовічного монастиря, що нагадував фортецю, постукав самотній подорожник. «Чого тобі треба?» – похмуро спитав несприятливий сонний сторож і був узятий заповищаний відповіддю незнайомця – «Мир!».

Так легенда описує один із епізодів довгих блукань світамі Данте Аліг'єрі. Що казати про напружене життя поета, який жині після його смерті всебічний першовисхід намагалися спалити не лише головний тайр митця – «Божественну комедію», а й прах Данте?

Данте Аліг'єрі – перший поет нового часу

Точна дата народження великого італійського поета не встановлена. Однак, за оцінками, він народився в місті Флоренція в 1265 році. Місце його народження відоме точно – це Флоренція, одне з найбагатших і найрозвинутіших міст середньовічної Італії, місце, куди, де постійно точилася запекла політична боротьба. Про рід Данте, його дитинство, юність та освіту майже нічого невідомо. Деякі дослідники вважають, що поет отримав посередню освіту, й, мабуть, досить пристойну, можливо, навчався в приватній школі в ірші – що досить пристойно, й, мабуть, навчався в приватній школі в ірші. Не би так не було, Данте був одним із найосвіченіших людей свого часу. Це підтверджують не тільки його політична кар'єра та наукові трактати, а й безсмертний твір «Божественна комедія», яку справедливо називають поетичною енциклопедією Середньовіччя.

МОЛЬБЕР. «Міщанин-шляхтич»

Мольєр, твої найкращі твори...
Навіні дивні чати їх,
Пройшовши крізь віки й простори,
В серцях під'їються людськими.

Нікола Було

■ Якою мірою оцінка творчості Мольєра, надана театрознавцем класицизму Ніколом Було, виявилася справедливою?

■ Нікола Було в «Мистецтві поетичному» називав Мольєра «мислом, яка ніколи не згасла». Що саме він мав на увазі під поняттям «мислом»? Чи відповісти така характеристика сучасному розумінню «мисловитості»? Чи можна з позиції сучасності вважати Мольєра справжньою мисловитістю?



▲ Нікола Мольєр. Мольєр у ролі Цезаря. 1658

На театрі Мольєра було написано, що весь світ – театр. А видатний комедіограф і актор Жан Батист Мольєр, якого світ його життя, бо він присвятив себе сцені, акрежа комедії.

Навряд чи була у Франції, та й у всій Європі, професія, більш шанованою, ніж у Мольєра. З одного боку, він мав бути королівською особою, про що інші й рости не могли, а з іншого – йому треба було бути актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним. Мольєр був актором, а акторство в той час було дуже ганебним.

Ретельно дібрані матеріали для розуміння особистості і творчості письменників та конкретного тексту

Біографія письменника як ключ до розуміння тексту

Знайомство з добою

СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ: СВІТЛО КРІЗЬ ТЕМРЯВУ

ДОБА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ



Я знаю – мучи гинуть в мольоті,
Я знаю добру і лиху годину,
Я знаю – є співи, сліди і скопи,
Я знаю по голках соску і ялину,
Я знаю, як кохати до загину,
Я знаю чорне, біле і рабе,
Я знаю, як Господь створив людину,
Я знаю все й не знаю лиш себе.

Франсуа Вікон.
3 «Балади прикмет»

Невідомий французький художник.
Фортуна та її колесо. Мініатюра з книги Джованні Боккаччо «Про нещасну долю славних людей». 1467

- Поміркуйте, чому пізнання власного «Я» є дуже важливим.
- Що хвилювало людину Середньовіччя?
- Дивайтесь, як виточили української державності пов'язані з добою Середньовіччя.

Розмірковуючи про мінливість людського життя, середньовічні філософи започаткували з Античності образ Фортуни – римської богині щастя, успіху й долі. Колесо Фортуни – один із ключових образів середньовічного мистецтва: від манускриптів до вітражів чи розписів у багатих соборах. У середньовічній культурі це алегорія, нагадування людям про тимчасовість усього земного. Зазначай, таке колесо має чотири сектори, які символізують етапи життя, з чотирма фігурами людей, які підписані так: ліворуч regnabo (я буду володарювати), згорі regno (я володарюю), і ця коронована фігура спускається праворуч до regnavi (я володарював), а зігнута фігура знизу – sum sine regno (я без влади / королівства).

У культурі середньовіччя, навіть у часи «темних століть», основна проблема стосувалася людського, пізнання власної особистості.

Середньовіччя (Середні віки) – це культурно-історична доба, що тривала від епохи античності (V ст.) до доби Відродження, яку це називають Ренесансом (XV ст.).

Втілення провідних ідей доби в різних видах мистецтва

Докладне пояснення важливих літературних явищ

Влучні цитати

ЛІТЕРАТУРА І КУЛЬТУРА

Українське відлуння

Мабуть, найнесподіванішою ілюстрацією до «Іліади» та «Одіссеї» є Національний дендрологічний парк «Софіївка» (1796), розташований у м. Умані Черкаської обл. Понад двісті років тому обабіч річки Кам'янки на безліській місцевості, перерізаний ярми та балками, було створено це природне диво. Парк нагадує куточок стародавньої Еллади. Тож ми можемо пропустити підземною річкою Ахеронт (Стікс), побувати в гротах богині Фетіди, Ахіллові матері, та нимфи Каліпсо, відвідати терасу Муз і поблукати Єлисейськими полями – прогулянка парком захоплює до мандрівки сторінками гомерівського епосу.

Дивовижні пейзажі, екзотичні рослини, античні скульптури, водойми, каскади, фонтани, кам'яні гроти – все це гармонійно поєднується та створює неповторну атмосферу овіяного міфами світу стародавніх греків. Скориставшись інтернетом, здійснить віртуальну мандрівку парком «Софіївка».



Культурні зв'язки і взаємовпливи



Україна в контексті світової культури

УКРАЇНСЬКЕ ВІДЛУННЯ

МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ

Анхізів син, вклонившись богині,
Поглянув їй, окрилений, услід:
Рожева хмарка крізь гірлянди віт
Пішла від нього у простори сині.

Це ж нею дихав і сміявся світ,
Це ж їй молилися зграї лебедів,
Їй, що вродилась у прибережній піні
І що міцніша за міцний граніт.

Еней це чув гарячої долоні
Безсмертний дотик на своїм чолі,
А в морі хвилі гналися, мов коні,

Гойдалися троянські кораблі,
І ряд очей, прихильних і ворожих,
На них дивився із чертогів божих.



▲ Бенджамін Роберт Хейдон. Венера і Анхіс. 1826

СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ: СВІТЛО КРІЗЬ ТЕМРЯВУ

Сонет (італ. *sonett*, від прованс. *sonet* – пісенька) – усталена поетична форма, що складається з 14 рядків, написаних у вітостипному або шестистопному ямбі, які утворюють два катени (чотиришп. *шт*), об'єднані між собою спільною римию, і два терцети (тришп. *шт*), теж об'єднані спільною римию: *abab abab cde cde abde cde*.

Така форма сонета виникла в Італії в XIII ст. Її дідала назву італійського. Класичний італійський сонет побудовано за суворими законами: вірш складається з чотирнадцяти рядків; спільною рими між катенами і терцетами немає; значуще слово в сонеті може вживатися лише один раз; останнє слово має бути смисловим ключем усього вірша; зміст розгорнуто за схемою: *теза – розвиток – теза – антитеза – сінтез*. Ця форма сонета є найпоширенішою.

▼ Чезаре Саккаджі да Тортон.
Нове життя починається
(Данте і Беатріче в саду). 1903



В своїх очах вона несе Коханню, —
На кого гляне, ошчасливить вмиць;
Як десь іде, за нею всяк спішить,
Тріпоче серце від її вітання.

Він блідне, никне, множачи зітхання,
Спокутуючи гріх свій самохіть.
Гординя й гнів од неї геть біжить.
О донни, як їй скласти прославляння?

Хто чув II, – смиренність дум свята
Проймає в того серце добротливо.
Хто стрів II, той втішений сповна.

Коли ж іще й всміхається вона,
Марніє розум і мовчать уста.
Таке-бо це нове й прекрасне диво.

Переклад Миколи Бажана

- Визначте мотиви сонета. Яку ідею утверджує Данте в цьому сонеті?
- Випишіть із тексту сонета епітети, метафори і порівняння. Яку роль вони виконують у творі?

ВІЛЬЯМ ШЕКСПІР. Сонети. «Ромео і Джульєтта»

Я кличу смерть – дивитися набридло
На жеврі і приниження чеснот,
На безтурботне і вельможне бидло,
На правоту, що їй затисли рот,

На честь фальшиву, на дівочу вроду
Поганьблену, на зраду в пишноті,
На правду, що підлоті навдогоду
В бруд обертає почуття святі,

І на мистецтво під п'ятою влади,
І на талант під наглядом шпика,
І на порядність, що безбожно краде,
І на добро, що в зла за служника!

Я від всього цього помер би нині,
Та як тебе лишити в самотині?

Переклад Дмитра Павличка

Стомившись, вже смерті я благаю,
 Бо скрізь нікчемність в розкоші сама,
 І в злиднях честь доходить до одчаю,
 І чистій вірності шляхів нема,

І силу неміч забива в кайдани,
І честь дівоча втоптана у бруд,
І почесні не тим, хто гідний шани,
І досконалості – ганебний сув.

І злу – добро поставлене в служниці,
І владою уярмлені митці,
І істину вважають за дурниці,
І гине хист в недоума в руці.

Стомившись тим, спокою прагну я,
Та вмерти не дає любов твоя.

Переклад Дмитра Паламарчука

- Аналізуємо сонет 66 та зіставляємо переклади

У перекладі Дмитра Павличка перший чотиривірш задає тон всього вірша: пафос викриття зла стає його

Українські перекладачі творів Шекспіра

За роки перекладацької діяльності Дмитро Павличко познайомив українських читачів із творами 400 поетів 57 національних літератур. Перекладав з англійської, іспанської, італійської, французької, португальської, іспанської та багатьох інших мов. Значну частину свого життя Д. Павличко був головним редактором журналу «Всесвіт», де опублікував чимало знакових творів світової літератури. Павличко залучив до співпраці найкращих перекладачів, серед яких ідеологічно близьких до нього поетів і прозаїків Кочур, Микола Лукаш, Борис Тен та багато інших. У журналі друкували лише переклади з оригіналу і тільки ті твори, яких не було в російських перекладах. Підписання «Всесвіту» припало на ті роки, коли «ворогів» на кам'яних колах розстрілювали в ГУЛАГу, а націоналізм черпав поживу з української літератури» (Д. Наваліченко).

З початком Другої світової війни Дмитро Паламарчук служив у танкової частині, потрапив в оточення та полог, але зміг утекти. Потім боровся за незалежну Україну, приєднавшись до ОУН-УПА. Йому довелося побувати і в ґрунських, і в німецьких тюрмах, а в 1944 році радянська влада засудила його до 10 років таборів. У таборі Паламарчук познайомився з Григорієм Коротуром, який надихнувся його зваявся за перекази. Французької мови Паламарчук навчився в колишнього німецького посла в Італії, а англійської – в онука відомого мецената і друкроздавача Миколи Терещенка. Уночі, коли всі спали, він натхненно переказав сонети Шекспіра.

Адаптація
перекладів до
вимог сучасного
українського
правопису

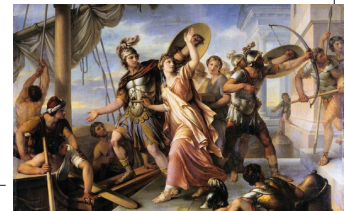
Багато часу минуло відтоді, як один із синів Пріама, троянський царевич Паріс, присудив золоте яблуко Афродіті за винагороду – любов найпродливішої жінки світу Елени, дружини царя Спарти Менелая. Богиня нагадувала своєму улюбленцеві про Елену і допомогла збудувати корабель. Паріс зібрався відплисти до Спарти.

Даремно застерігав його Гелен, віщий син Пріама. Він пророкував загибель Парісові. Нічого не хотів слухати Паріс. Він зійшов на корабель і вирушив у далеку путь безкрайнім морським простором. Розпочав охопив Кассандру, коли побачила вона, як віддалявся швидкохідний корабель Паріса від рідних берегів. Простерши до неба руки, вигукнула віща Кассандра:

– О, горе, горе великій Трої і всім нам! Бачу я: охоплений полум'ям священний Ілїон, скривавлені лежать повалені в прах його сини! Я бачу: ведуть у неволю чужинці заплаканих троянських жон і дів!

Так вигокувала Кассандра, але ніхто не зважив на її пророцтво. Ніхто не зупинив Паріса.

А він плів усе далі й далі. Знялася на морі страшна буря. Не спинила й вона Паріса. Минув він багату Фтію, Саламін і Мікени, де жили його майбутні вороги, і прибув, нарешті, до берегів Лаконії. Причалив



► **Гевін Гамільтон.**
Паріс викрадає
Єлену. 1782–1784

Лако́нізм і мі́сткість рубаї Омара Хаяма

Кількість рубай Омара Хаяма точно не встановлено. Сам поет інколи записував вірші на полях своїх наукових праць, але учні та послідовники переважно більшість із них передавали усно з покоління в покоління й берегли як найцінніший скарб. Найбільш обережні дослідники говорять про кілька сотень. Інші вчені з ім'ям Омара Хаяма пов'язують кілька тисяч чотиривіршів.

Рубаї Хаяма має чітку структуру: перший бейт містить певну думку, яка зацікавлює читача / слухача; третій рядок підкріплює це міркування або несподівано скеровує хід думок в інше русло; заключний – підсумовує й узагальнює сказане, у ньому повністю розкривається зміст і закінчується художня ідея всього чотиривірша.

Рубаї – жанр ліричної поезії народів Сходу; чотиривірш філософського або дидактичного змісту зі схемою римування **aaba** (римується перший, другий і четвертий рядки).

Особливості рубайі Хаяма:
 лаконізм – коротко, стисло подано інформацію, влучно розкрито тему, поетичний задум;
 філософська глибина – містить роздуми про світ, природу, людське життя, глибину людських почуттів, пошуки свого місця в житті...

Завдяки Шекспіру популярність здобув англійський різновид сонета, відомий як шекспірівський. Він складається з трьох чотиривіршів і двовірша зі схемою римування *абаб ввгг дедд еє*.

У кожному сонеті зазвичай розвивається лише одна тема. Поет дотримується традиційної структури: перший чотиривірш викладає тему, другий – її розвиває, третій підводить до розв'язки, а заключний двовірш містить підсумок.

Шекспір безмежно винахідливий у використанні метафор: будь-яка думка, подія або переживання передані через порівняння і улюблені одним предметом іншому. Поет також зміло використовує багатозначні слова, живаючи їх у кількох значеннях одначоно, що створює труднощі для перекладу, але надає сонетам глибокого змісту. Шекспіро поєднує тематику сонета: елегантна сумовитість поєднана з громадянськими мотивами, а любовні муки – з філософськими роздумами.

Художня переконливість сонетів Шекспіра досягається таким карбуванням слова, яке відносить окремі рядки до рівня афоризмів. Можливо, саме тому відомий перекладач В. Контілов у рецензії до українського видання писав: «Шекспірові сонети – це сто п'ятдесят чотири коштовні камені, відшліфовані гнієм великого британця».



Завдання для роботи в парах і групах, для проведення мінідискусій сприяють критично-мисленнєвій діяльності, спонукають до самостійної інтелектуальної праці



7. Розгляньте опорну схему «Основні конфлікти трагедії «Ромео і Джульєтта» та розкрийте, як вони проявляються в перебігу подій.

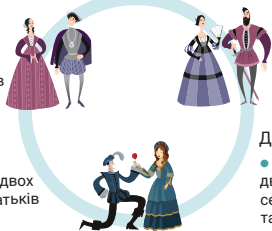
Основні конфлікти трагедії «Ромео і Джульєтта»

МОНТЕККІ

• Протистояння старовинних родів

РОМЕО

• Конфлікт двох поколінь, батьків та дітей



КАПУЛЕТТИ

• Клановий конфлікт: слуги, друзі

ДЖУЛЬЄТТА

• Конфлікт двох світоглядів: середньовічного та ренесансного

БАРБАРА КОСМОВСЬКА. «Буба»

з бруджу Агнешку. Навіть із фотографії батьки не одразу зрозуміли, що це їхня дочка, аж потім згадали, що Бубу насправді звать Агнешка. Бубині очі засяяли щастям. Справді, писмено, коли батьки пригадують, що про власну дитину знають геть усе. Ну, може, не зовсім, бо це завжди. Майже все. Так воно буде найкраще.

Переклад із польської Божеми Антоном

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

- З кого складається сім'я Буби? Чим особливі ці родинні стосунки? На кому «тримається» родина?
- Бубині батьки на загал позиціюють себе як вірних родина. Чи, на ваш погляд, у Буби зракова сім'я? Чи робить зірковий статус їх щасливими?
- Охарактеризуйте батьків Буби: поведінка, життєві цінності, ставлення одне до одного, до своїх дітей, Буби зокрема та старшого покоління.
- У своєму щоденнику Буба написала: «Про нашу родину можна сказати, як про цей місяць: у березні сім погод надворі». Як ви розумієте цей вислів?
- Які родинні зіставлення авторка у своєму романі? Чи можна сказати, що вони гармонійні та щасливі?
- Чому дідуся є найбільшим другом Буби? З образом якого літературного дідуся його можна порівняти?
- Пригадайте, у яких творах, прочитаних раніше, розглядалася проблема складних стосунків дітей зі своїми батьками. Зіставте ці твори з романом «Буба».
- В одному зі своїх інтерв'ю Б. Космовська зауважила: «Література не повинна бути гаслом. Нехай вона пробуджує в нас кращі почуття й зворушує». Чи актуальне це висловлювання стосовно роману про Бубу? Чому?

ПРАЦЮЄМО ВДОМА

- Укладіть перелік сімейних цінностей, які утверджує Б. Космовська у своїй книжці.
- Створіть презентацію / плейкаст / інший цифровий продукт про себе та свою родину.
- Б. Космовська плавала Марка Твена серед письменників, які вплинули на її творчість. Пригадайте роман «Пригоди Тома Соєра», із яким ви познайомилися у 5 класі, та порівняйте використання іронії у творах цих письменників. Чи можна стверджувати, що Б. Космовська є своєрідною ученицею Марка Твена?

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

- Чому Ахілл спочатку відмовив у передсмертному проханні Гектора вдати рідним його тіло для поховання, а згодом змінив своє рішення повернув Пріамові тіло Гектора і погодився припинити війну на чужині похороном троянського героя?
- Чому суровий Ахілл плаче разом із батьком убитого ним Гектора? Чим свідчить це про слабкість ахейця? Чому?
- У чому полягає гуманістичний зміст «Ліади»?
- Підсумуйте, що ви дізналися з поеми «Ліада» про світосприйняття давніх греків, їхні обряди та звичаї.

ПРАЦЮЄМО ВДОМА

- Напишіть твір (есе) на тему: «Гомер кожній людині дає рівно стільки, скільки вона спроможна взяти».
- А Підготуйте повідомлення «Гомер у мистецтві» на прикладі одного з творів живопису, скульптури, музики чи літератури. Б Підготуйте мультимедійну презентацію «Поеми Гомера та їхні герої на теренах України».

Дієві методичні інструменти

логічна система запитань і завдань

ПРАЦЮЄМО ВДОМА

- Створіть цитатний план-характеристику «Становлення Чайки Джонатана Лівінгстона».
- Створіть картотеку висловів, які, на вашу думку, є афористичними.
- Випишіть у зошит та поясніть алегоричні образи твору.
- Творчий проєкт. Напишіть власну притчу, яка б аргументувала сучасним підліткам необхідність читання, самовдосконалення.

Завдання на розвиток креативності, творчих здібностей

МИСЛИМО КРИТИЧНО

Легенда про афінське походження поета малоімовірна, оскільки спартанці ніколи не признали б своїм полководцем іноземця, та й ще з фізичною вадою – це їм забороняв закон.

Приводом твердження про афінське походження Тіртея був збіг двох географічних назв: місто Афідна було в Лаконії, а в Аттиці – Афіни. Мабуть, афінянам дуже кортіло приєднати до блискучої плеяди своїх поетів ще й талановитого Тіртея (за В. Пащенко).

МИСЛИМО КРИТИЧНО

Класицизм і бароко

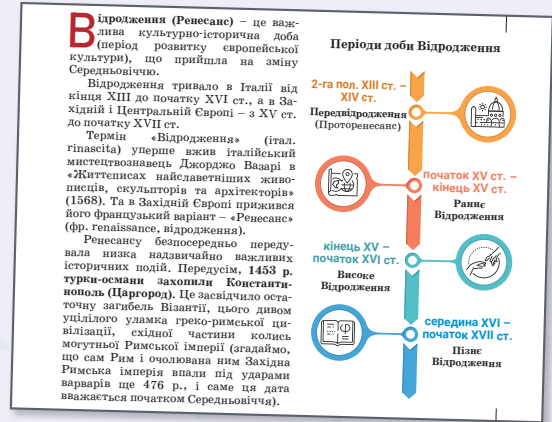
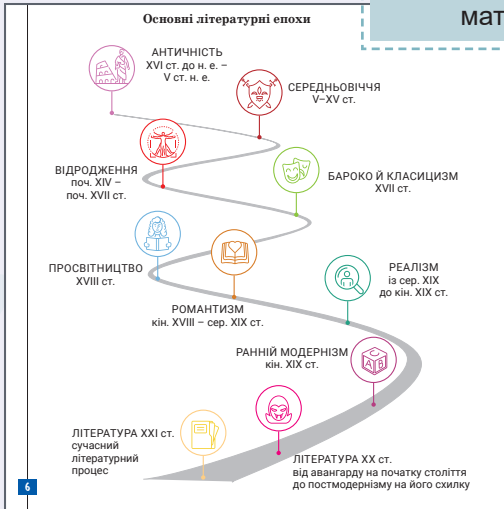
Класицисти й просвітителі різко критикували барокове мистецтво, «претендуючи на роль єдиних спадкоємців Ренесансу, прагнули повністю усунути свого противника, який, слід зазначити, мав не менші права на згадану спадщину» (Д. Наливайко). Наприклад, Вольтер, лише через те, що твори Шекспіра не відповідали правилам класицизму, назвав геніального англійця... «п'яним дикуном». А Жан-Жак Руссо писав: «Бароко в музиці означає музику, гармонія якої заплутана, переповнена прикрасами і дисонансами, з нечіткими інтонаціями та штучним ритмом».

І це стосується творів Йоганна Себастьяна Баха, Генделя й Антоніо Вівальді!

Лише пізніші епохи визнали, що бароко – це не «фальшивий самоцвіт» (Н. Буало), а коштовна перлина у скарбниці світової культури.

- Прослухайте на музичних онлайн-ресурсах популярні твори видатних барокових композиторів. Висловіть своє враження про ці твори. Чи погоджуєтеся ви з оцінкою французького філософа й письменника Ж.-Ж. Руссо?

Сучасна інфографіка для унаочнення матеріалу



Репродукції творів найкращих митців світу



Жан-Огюст Домінік Енгр. Апофеоз Гомера. 1827

Ілюстрації до ключових епізодів творів

Джувльетта О доле, доле! Ти така зрадлива! Коли це так, то що тобі до нього? А вже Ромео – вірності ваїрець. То й будь же ти зрадливою, о доле! Тоді, я сподіваюсь, ти недовго Триматимеш його й мені повернеш.

▼ Бенджамін Веєт. Ромео і Джульєтта. 1778

Синьйора Капулетті допитується у дошки, чому вона плаче. Джульєтта їй відповідає, що оплакує Тібальта. Мати запевняє Джульєтту, що вони помстяться Ромео за смерть родича, і повідомляє про її весілля з Парісом. Джульєтта благає батьків відмовитися від цього шлюбу, але синьйор Капулетті погрожує зрестися дошки, вигнати її з дому та позбавити спадку, якщо вона не погодиться стати дружиною Паріса. Джульєтта вирішила шукати допомоги у брата Лоренцо, а якщо він їй не допоможе, то вкоротити собі віку.



Дидактичний потенціал ілюстративного матеріалу

Трагедія (грец. *tragoedia*) – драматичний жанр, твір із гострим і непримиренним конфліктом особистого чи громадського характеру, який закінчується зазвичай тим, що герой гине.

¹ Ода – урочистий ліричний вірш, присвячений якійсь видатній події, відомій особі тощо.

² Еолійські пісні – давньогрецька поезія, створена на еолійському діалекті.



▲ Горацій. I ст. до н. е.

Посторінкові пояснення і коментарі

Гомерівський епітет – поетичне означення, яке характеризується **постійністю**, **закріпленістю** за певними словами або іменами (*крилате слово, розоперста Еос* тощо), а також **складеністю**, об'єднанням двох і більше коренів (*прудко+ногий Ахіллес, веле+мудрий Одисей, шоломо+сйний Гектор* та ін.). Найяскравіше постійність гомерівських епітетів виявляється під час зміни ситуації. Так, скажімо, Ахіллеса називають *прудконогим* і тоді, коли він швидше за вітер мчить полем бою, і тоді, коли сидить або навіть лежить у себе в наметі. Гектор свого ворога Ахілла називає *богоподібним*, а Ахілл Гектора – *богосвітлим*.

Електронний додаток до підручника –
усе необхідне для сучасного уроку

ПАРТНЕРСТВО
EdPro

J Традиційно – матеріали будуть
розміщені на нашому сайті



з 2025 року – і на порталі

www.e-litera.com.ua

www.ua.mozaweb.com

+

✓ **навчальна програма** (1,5 год; 2 год)

✓ **ОКТП** (1,5 год; 2 год)



✓ **комплексні розробки
уроків**

✓ **робочі аркуші
для роздруку**

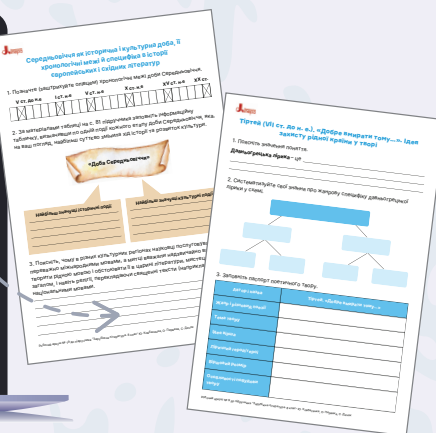
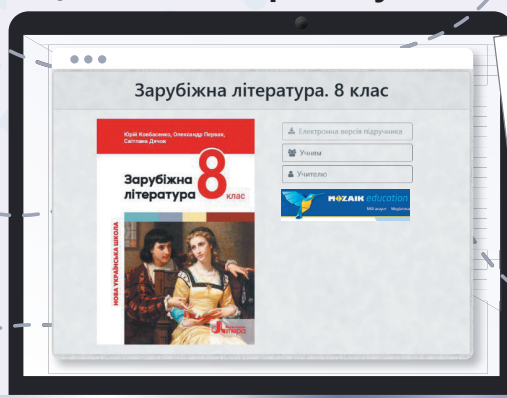


Що ми вже пропонуємо?

✓ **відеопрезентації**

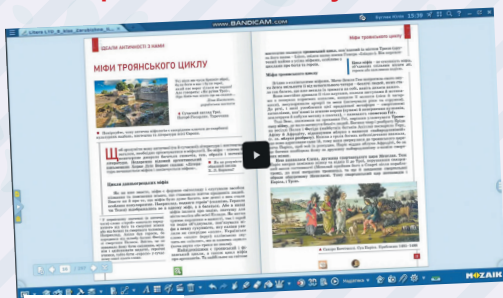


✓ **діагностувальні
роботи**

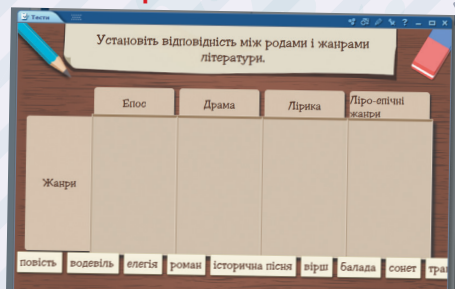


Новий формат е-додатка

✓ **відеозразок е-додатка у mozaBook**

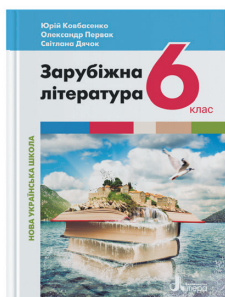


✓ **інтерактивні завдання
на порталі Mozaweb**



✓ **бібліотека Mozaweb:
3D-сцени
Анімації**

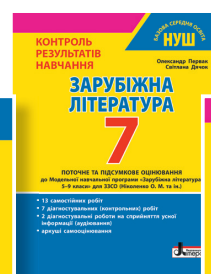




Наша інтернет-крамниця
www.litera-ltd.com.ua



Корисне доповнення НМК – посібники
для поточного та підсумкового оцінювання
навчальних результатів учнів / учениць



Хочете вдосконалювати
педагогічну майстерність з нашими
авторами? Запрошуємо до участі
в сертифікатних освітніх заходах
«Літера ЛТД»!

Понад
5000 вчителів
зарубіжної літератури
підвищили
свою кваліфікацію
на семінарах
і вебінарах наших
авторів!

Усі наші вебінари —
у записі на ютуб-каналі



ДОЛУЧАЙТЕСЯ ДО СПІЛЬНОТИ ОДНОДУМЦІВ!
Фейсбук-група,
яку адмініструють автори підручника



Щодо питань конкурсного відбору
звертайтеся на нашу пошту
info@litera-ltd.com.ua
або **litera.kyiv@gmail.com**

**ОБИРАЙТЕ ЯКІСТЬ, ДОСВІД ТА ІННОВАЦІЇ!
ВИВАЖЕНИХ І ВДАЛИХ РІШЕНЬ!**

